Valtuustoaloite: Ylöjärven tulisi ottaa päätöksenteossa käyttöön ikävaikutusten arviointi

Kaupunginvaltuusto 08.09.2025 § 108

”Yli 64-vuotiaiden osuus ylöjärveläisistä on reilu viidesosa, 19.5 %, kaikista ylöjärveläisistä. Ikääntyneiden määrä kasvaa Ylöjärvellä ja yli 64-vuotiaiden määrän on ennustettu vuonna 2035 olevan 24.1% (tilastokeskuksen väestöennuste). Väestön ikääntymiseen liittyvien tarpeiden seuraaminen ja niihin vastaaminen kaikessa kaupungin päätöksenteossa tulee korostumaan tulevina vuosina.

Ikääntymisen megatrendiin tulee varautua ja ikävaikutukset nähdä keskeisenä osana päätöksentekoa. Päätösten ennakkovaikutusten arvioinnin tulisi olla jo nyt osa kaikkea ylöjärveläistä päätöksentekoa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suosittaa ihmisiin ja eri väestöryhmiin kohdistuvien vaikutusten ennakkoarvioinnin käyttöönottoa. Ylöjärvellä on onnistuneesti edistetty lapsivaikutusten arviointia, ja ikävaikutusten arvioinnin ottaminen käyttöön olisi jatkumo tälle työlle.

Ikääntyneen väestönsä huomioiva kaupunki tunnistaa iäkkäiden ihmisten tarpeet ja voimavarat sekä tukee heidän aktiivisuuttaan, hyvinvointiaan ja turvallisuuttaan. Ikäystävälliset asuinympäristöt ovat viihtyisiä, helposti hahmotettavia ja esteettömiä. Liikkumisen mahdollisuuksiin, opasteisiin, kulkuväyliin ja käveltävyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota.

Kaupungin toiminnoilla luodaan edellytykset iäkkään ihmisen arjessa pärjäämiseksi ja kykyyn toimia yhteisöissä. Ikääntyneet huomioivan kaupungin palvelut ja rakenteet tukevat ikäntyvien ja vanhojen ihmisten toimijuutta ja kotona pärjäämistä. Myös digitaalisia palveluita voidaan kehittää poistamalla digiesteitä palveluissa.

Hyvin suunniteltu kaupunkiympäristö mahdollistaa eri toimintakyvyn haasteiden kanssa pärjäämistä kaiken ikäisillä. Kaupungin palveluilla ja demokratiatyöllä on mahdollisuus tukea iäkkäiden osallisuutta laajasti. Ikävaikutusten arvioinnissa on myös hyvä tunnistaa iäkkäiden moninaisuus.

Lapsiystävällinen kunta-hankkeen myötä tulee päätöksiin lapsivaikutusten arviointi. Koska meillä on Ylöjärvellä runsaasti myös ikäihmisiä, sosialidemokraattinen valtuustoryhmä esittää, että kaupungin päätöksenteossa otetaan käyttöön ikävaikutusten arviointi.

Sosialidemokraattinen valtuustoryhmä ym.”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 29.09.2025 § 316

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Esittelijä: Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus: Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen hyvinvointilautakunnalle, tekniselle lautakunnalle ja ympäristölautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös: Hyväksyttiin.

Hyvinvointilautakunta 05.11.2025 § 148

Valmistelija: Hyvinvointipäällikkö Suvi Saarinen

Seloste ja perustelut: Kunnissa päätösten vaikutusten ennakkoarviointi on lakisääteistä ja osana talouden ja toiminnan suunnittelua sekä toteutuksen arviointia. Sillä tarkoitetaan päätösesityksien ja tavoitteiden vaikutuksien arviointia etukäteen ja vaikutuksien tarkastelua eri näkökulmista. Näkökulmia voivat olla esimerkiksi asukkaat, talous, kuntaorganisaatio, tai elinkeinoelämä. Ympäristövaikutusten sekä asukkaiden hyvinvointiin kohdistuvien päätösten arviointi ovat kunnille lakisääteisiä (mm. Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6§).

Ylöjärven kaupungissa toteutetaan päätöksien ennakkovaikutuksien arviointia ja nykyisessä kaupunkistrategiassa osallistava päätöksenteko on osa sisältöä. Ylöjärvellä päätösten ennakkovaikutusten arviointi toteutetaan tällä hetkellä valmistelukohtaisesti ilman tiettyä arviointityövälinettä. Näin varmistetaan, että päätöksenteossa huomioidaan kaikki keskeiset näkökulmat mahdollisimman kattavasti, kunkin valmisteltavan päätöksen erityistarpeet huomioiden.

Ylöjärven kaupunginvaltuusto on käsitellyt kokouksessaan 07.02.2022 (§ 10) valtuustoaloitteen päätöksenteon vaikutusten arvioimiseksi, jonka vastauksissa todetaan, että eri päätösvalmisteluissa toteutetaan vaikutuksien ennakkoarviointia, kuten palveluverkkoselvityksissä. Vastauksissa ehdotettiin suunnitelmallisempaa ja yhtenäisempää lähestymistapaa sekä erilaisten olemassa olevian mallien käyttöä, kuten sähköinen työväline ”EVA”- käyttöä (Kuntaliitto).

Valtuustoaloitetteessa ehdotettu Ikävaikutusten arviointi sisältyy osaksi laajempiin ihmisiin kohdistuviin päätösten vaikutuksien arviointeihin. Ihmisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on kokoava käsite, joka sisältää eri ikäryhmiä koskevia, mutta lisäksi esimerkiksi mielenterveys- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arviointia. Kuten valtuustoaloiteessa todetaan lapsivaikutusten arviointi on yksi vaikutusten arvioinnin väline ja se voidaan liittää osaksi Lapsiystävällinen kunta -mallin mukaisia toimia. Ylöjärven kaupunki on mallin kanditaattivaiheessa ja toteuttamassa ensimmäistä toimintasuunnitelmaansa. Alkuvaiheessa pidettiin tärkeänä perehtymistä lasten oikeuksiin ja osaamisen kasvattamista, minkä vuoksi lapsivaikutusten arviointia työvälineenä ei suoraan sisällytetty ensimmäiseen toimintasuunnitelmaan ja päätöstä sen systemaattisesta käytöstä ei ole tehty. Tästä huolimatta Ylöjärven kaupungin hallinnossa päätösten vaikutukset lapsiin ja eri ikäisiin asukkaisiin huomioidaan jo osana hyvää hallintoa ja valmistelua edellä kuvatun mukaisesti. Tästä esimerkkinä Perusopetuksen palveluverkkomuutosta koskeva valmistelu Kaupunginvaltuusto 11.11.2024 § 98.

Ikääntyneiden vaikutusmahdollisuuksia voidaan tukea eri tavoin ja päätöksenteossa huomioida ikääntyneiden näkemyksiä. Ylöjärven kaupungin vanhus- ja vammaisneuvosto toimii kuntalain 27 § ja 28 §:ään perustuen kaupungin ikääntyneiden ja vammaisten, heidän omaistensa sekä järjestöjensä osallistumis- ja yhteistyöelimenä. Neuvostolla on mahdollisuus vaikuttaa Ylöjärven kaupungin eri toimialojen suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, jotka koskevat ikääntyneiden ja vammaisten hyvinvointia, terveyttä, osallisuutta, elinympäristöä, asumista, liikkumista ja päivittäisiä toimintoja. Neuvosto voi tehdä ehdotuksia palvelujen kehittämisestä ja hyvinvointilautakunnalle sekä muille hallintoelimille ja lisäksi neuvostolta pyydetään lausuntoja ja kannanottoja sekä näkökulmia päätösvalmistelun tueksi. Juuri toimikaudensa aloittaneen vanhus- ja vammaisneuvoston kanssa toimintakulttuuri on hyvä rakentaa alusta asti vuorovaikutteiseksi.

Yleisesti asukkaiden osallisuuden edistämiseen on kunnilla monia mahdollisuuksia ja osallisuus tarkoittaa myös eri osapuolten näkökulmien kuulemista ja ymmärtämistä. Toteutuakseen asukasosallisuus edellyttää vuorovaikutuksen jatkuvuutta ja monipuolisten menetelmien käyttöä. Menetelmistä esimerkkeinä ovat mielipidekyselyt ja asukastilaisuudet, joita Ylöjärvellä on toteutettu ikääntyneille osana hyvinvointiohjelman laatimista ja hyvinvointilautakunnan hallinnoimien perintövarojen käyttösuunnitelmia. Lisäksi tehdään tiivistä yhteistyötä paikallisten eläkeläis- ja seniorijärjestöjen kanssa.

Toimivalta: Hallintosääntö 100§, 36.

Lisätietoja päätöksestä: Hyvinvointipäällikkö Suvi Saarinen, p. 044 481 1471, etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi>

Esittelijä: Sivistysjohtaja

Päätösehdotus: Hyvinvointilautakunta päättää antaa lausuntonsa aloitteeseen edellä olevan selosteosan mukaisena.

Päätös: Hyväksyttiin.

Tekninen lautakunta 21.10.2026 § 141
395/00.01.03/2025

Valmistelija: Yhdyskuntatekniikan päällikkö ja rakennuspäällikkö

Seloste ja perustelut: Yhdyskuntatekniikan vastuualueen lausunto

Katujen ja kevyen liikenteen väylien sekä yleisten alueiden suunnittelussa huomioidaan suunnitteluvaiheen aikana eri käyttäjäryhmiä muun muassa esteettömyyden, liikenneturvallisuuden, saavutettavuuden ja toimintaympäristön käytettävyyden näkökulmista. Käyttäjäryhmät muodostavat moniulotteisen ryhmän, johon kuuluvat eri kulkutapoja hyödyntävät, eri ikäiset ja erilaisia aisti- ja liikuntarajoitteita omaavat.

Erillinen ikävaikutusten arvioinnin tekeminen infrahankkeissa ei välttämättä johtaisi siten yksiselitteisiin suunnitteluratkaisuihin, sillä eri ikäryhmien ja käyttäjäryhmien tarpeilla voi olla keskenään hyvin erilaisia tarpeita ja odotuksia. Esimerkiksi pyöräliikenteen näkökulmasta kynnyksettömät ylitykset katujen

liittymissä voivat parantaa pyöräilyn sujuvuutta ja mukavuutta, kun taas esimerkiksi näkövammaisten turvallisen liikkumisen kannalta havaittavat rakenteelliset ratkaisut voivat olla tavoiteltuja. Vastaavia eri käyttäjäryhmien tarpeiden yhteensovittamisia tehdään infran suunnittelussa jo nykyisin. Tämän vuoksi infrahankkeiden näkökulmasta tarkoituksenmukaisinta on tarkastella hankkeiden vaikutuksia eri ikä- ja käyttäjäryhmiin osana nykyisiä suunnittelu- ja vaikutusarviointimenettelyjä sen sijaan, että ikävaikutuksille muodostettaisiin erillinen arviointiprosessi. Keskeistä on arvioida ratkaisujen kokonaisvaikutuksia turvallisuuden, esteettömyyden, saavutettavuuden ja käytettävyyden ratkaisuja eri ikä- ja käyttäjäryhmien näkökulmasta.

Ikävaikutusten huomioon ottaminen on kuitenkin perusteltu tavoite ja on tärkeätä muistaa pitää eri ikäryhmät myöskin huomioitavana muiden eri käyttäjäryhmien lisäksi. On tarkoituksenmukaista sisällyttää huomiointi osaksi olemassa olevia suunnitteluprosesseja. Näin ikäryhmienkin tarpeet tulevat huomioiduiksi osana hankkeiden normaalia valmistelua ilman erillisen arviointiprosessin muodostamista. Menettely tukisi vaikutusten kokonaisvaltaista tarkastelua ilman uusien prosessien syntymistä.

Toimitilat -vastuualueen lausunto

Rakentamislaki, sen nojalla annetut asetukset sekä esteettömyyttä koskevat määräykset edellyttävät, että rakennusten ja niiden piha-alueiden suunnittelussa, rakentamisessa, ylläpidossa ja korjaamisessa otetaan huomioon esteettömyys, saavutettavuus ja käytettävyys erityisesti ikääntyneiden, lasten sekä liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden näkökulmasta.

Toimitilojen osalta ikävaikutukset ovat keskeinen osa esteettömyyden, saavutettavuuden ja käytettävyyden kokonaisuutta. Tämän vuoksi niitä huomioidaan jo nykyisin osana tarveselvitys-, hankesuunnittelu- ja toteutussuunnitteluvaiheita sekä hankkeiden kokonaisvaikutusten arviointia yhdessä muiden käyttäjäryhmien tarpeiden kanssa. Hyvillä suunnitteluratkaisuilla voidaan edistää eri ikäryhmien fyysistä turvallisuutta, tukea toimintakykyä sekä vahvistaa turvallisen, selkeän ja helposti hahmotettavan rakennetun ympäristön toteutumista.

Olemassa olevassa rakennuskannassa esteettömyyden parantaminen voi kuitenkin olla teknisesti haastavaa ja kustannuksiltaan merkittävää. Erityisesti suojellut rakennukset, rakenteelliset rajoitteet tai muut erityiset kohdekohtaiset ominaisuudet voivat rajoittaa mahdollisuuksia toteuttaa kaikkia esteettömyyttä parantavia ratkaisuja. Tämän vuoksi toimenpiteitä on arvioitava tapauskohtaisesti rakennuksen käyttötarkoitus, tekniset edellytykset sekä kustannusvaikutukset huomioon ottaen.

Toimitilojen näkökulmasta ikävaikutusten huomioimisen tulee ulottua uudisrakentamisen lisäksi myös kiinteistönpitoon, korjausrakentamiseen, siivous- ja ruokapalveluihin sekä olemassa olevan rakennuskannan pitkäjänteiseen kehittämiseen. Rakennusten käytettävyyttä, saavutettavuutta ja esteettömyyttä tulee arvioida osana normaalia palvelu-, ylläpito-, korjaus- ja kehittämistoimintaa.

Lisäksi ikävaikutusten huomioiminen on tärkeää ottaa mukaan jo talousarvion, investointiohjelmien sekä pitkän aikavälin kiinteistönpidon suunnittelun valmisteluun. Riittävät resurssit ja pitkäjänteinen suunnittelu ovat keskeisiä edellytyksiä sille, että esteettömyyttä, saavutettavuutta ja ikäystävällisiä

ratkaisuja voidaan edistää suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti osana kaupungin palveluympäristön kehittämistä.

Tekninen lautakunta pitää tärkeänä, että ikävaikutukset tunnistetaan ja arvioidaan osana kaupungin päätöksentekoa. Toimitilojen ja rakentamisen osalta ikävaikutusten huomioiminen on jo vakiintunut osa hankkeiden suunnittelu-, valmistelu- ja vaikutusten arviointiprosesseja sekä toimitilojen suunnitteluohjeita. Toimitilahankkeissa on tarkoituksenmukaista hyödyntää jatkossakin nykyisiä toimintamalleja ja menettelyjä.

Toimivalta: Hallintosääntö § 118

Lisätietoja päätöksestä: Yhdyskuntatekniikan päällikkö Ari Jokihaara, p. 050 384 8383, ari.jokihaara@ylojarvi.fi
Rakennuspäällikkö Mikko Allinniemi, p. 040 519 7130, mikko.allinniemi@ylojarvi.fi

Esittelijä: Yhdyskuntatekniikan päällikkö Ari Jokihaara
Rakennuspäällikkö Mikko Allinniemi

Päätösehdotus:

Tekninen lautakunta päättää antaa selosteosan mukaisen vastauksen valtuustoaloitteeseen.

Päätös:

Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.
